

ACCESIBILITATEA COPILOR CU DEFICIENȚE ÎN MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI.

Gabriela Iov

În seria programelor planificate a se realiza în Deceniul Mondial al Dezvoltării Culturii, lansat de U.N.E.S.C.O. în anul 1988, la propunerea Consiliului Internațional al Organizării Muzeelor (ICOM), au fost incluse și cele referitoare la activitatea desfășurată în muzee, activitate menită să răspundă dezideratului propus.

Pornind de la definiția dată de I.C.O.M. muzeului, ca fiind "o instituție în serviciul societății, care achiziționează, conservă, comunică și îndeosebi expune, în vederea studierii și delectării, mărturii materiale ale evoluției naturii și omului", muzeul este, în egală măsură, un centru de cercetare, dar și unul instructiv-educativ.

"Muzeul și publicul" a devenit, încă din deceniul al VII-lea o temă prioritară, fiind subiectul celei de-a IX-a Conferință Generală a ICOM-ului, care s-a desfășurat la Paris în anul 1971 și care a avut ca generic "Muzeul în serviciul omului, astăzi și în viitor".

Odată cu schimbările rapide și profunde în sistemul socio-economic din țara noastră, este necesară și o reorientare a instituțiilor de cultură și îndeosebi a muzeului. Este necesar introducerea și la noi, a conceptului "Totul pentru public", începând de la o nouă viziune de organizare a muzeului, până la prezentarea muzeografică și deservirea publicului. În acest sens, toată activitatea de relații cu publicul trebuie reorganizată și diversificată.

Desigur, în ultimii ani activitatea cultural-educativă desfășurată în Muzeul Național de Istorie s-a îmbogățit și diversificat. Tematicile alese și metodele folosite, sunt din ce în ce mai diverse și moderne, menite să răspundă exigențelor unui public larg, variat ca pregătire socio-profesională, culturală și vârstă.

Asemenea manifestări se desfășoară însă, de regulă, în toate marile noastre muzee. De aceea, ca specialist, ce îmi desfășor activitatea în cadrul secției "Relații cu publicul", din Muzeul Național de Istorie a României, am încercat să abordez o latură nouă a relației muzeu-public și anume cea care vizează o categorie specială a unui public cu deficiențe.

În țările avansate, s-au întocmit programe menite să asigure o deplină accesibilitate pentru această categorie defavorizată și în instituții de cultură, respectiv muzee.

Astfel, prin programul francez "Handicap Internațional", aflat în derulare din anul 1993, având ca unul din obiective "sensibilizarea profesioniștilor din muzee, față de persoanele handicapate", s-a ajuns ca muzeul să devină o instituție deschisă acestei categorii și mai mult chiar, se caută metode de implicare a acestor persoane în activitățile muzeului.

Din acest motiv, în urmă cu doi ani, am elaborat un studiu psihopedagogic privind asigurarea accesibilității persoanelor cu handicap în muzeu.

Studiăm atunci, metodele folosite pentru ca o secție din muzeul nostru, respectiv "Columna lui Traian" să, poată fi accesibilă persoanelor cu deficiențe de vedere (ambliopi).

În programul Națiunilor Unite privind "Drepturile copilului", adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la 20 noiembrie 1984, ratificat de țara noastră la 25 septembrie 1990, în art. 23, sunt prevăzute drepturile copilului handicapat "la o viață mai bună, decentă, și deplină, la îngrijire, educație și instruire specială, de o manieră corespunzătoare, care să conducă la o integrare socială și o dezvoltare individuală cât se poate de complete, inclusiv dezvoltarea sa culturală și spirituală".

În țara noastră instruirea acestor copii cu deficiențe, se realizează, din păcate, în exclusivitate, în unități speciale de învățământ.

Îmbinând metodele specifice psihopedagogice cu metodele folosite în muzeografie, am efectuat o lecție în muzeu, cu un grup de copii care prezentau deficiențe mintale.

Am realizat experimentul pe un eșantion de 15 elevi, de la Școala Specială nr. 10 din București, având vârsta cuprinsă între 13-15 ani și cu un coeficient intelectual cuprins între 0-49; așadar, este vorba despre o deficiență mintală propriu-zisă, cu cele două trepte: profundă și severă.1

Din punct de vedere biologic, cu câteva excepții (2-3), copiii prezentau o dezvoltare normală (înălțime, greutate, proporția diverselor părți ale corpului) pentru vârsta lor.

Deși sunt în clasa a VIII-a, programa școlară a lor pentru disciplina "istorie" este cea pentru clasa a IV-a la școlile normale.

Așadar, cunoștințele lor sunt foarte reduse.

Am ales obiectiv de prezentare "Columna lui Traian".

Alegerea are următoarea motivație:

1. - se află amplasată într-un spațiu larg, deschis, care permite mobilitatea și libertatea de mișcare;
2. - materialul din care este executat "obiectivul" asigură o siguranță, în cazul unor gesturi și mișcări neașteptate și necontrolate a "subiecților";
3. - mulajele sunt situate la o înălțime accesibilă;
4. - tehnica realizării permite perceperea chiar directă a "obiectivului" prin folosirea simțului tactil;
5. - subiectul tratat, are deja un suport în sfera lor cognitivă.

Am selectat câteva scene semnificative, prin prezentarea cărora am urmărit să transmit copiilor un volum de cunoștințe privind strămoșii noștri.

Selectarea scenelor am făcut-o în funcție de mesajul pe care am dorit să-l transmit, dar și ținând seama de posibilitatea de percepere din partea "subiecților".

Aceste scene sunt: scena 3 - "Traian vorbește trupelor sale"; scena 4 - "romanii construiesc fortificații"; scenele 16, 17, 18 - "luptele dintre daci și romani"; scena 37 - "trecerea Dunării de către armatele romane"; scena 39 - "solie de pace a dacilor"; scenele 43-44 - "incendierea de către daci a cetăților"; scena 54 - "daci construiesc fortificații"; scena 112 - "capturarea bogățiilor Daciei de către romani"; scena 113 - "prizonieri daci"; scena 116 - "prinderea lui Decebal"; scena 118 - "prezentarea capului și mâinii lui Decebal, soldaților romani". Explicația generală am făcut-o având ca suport vizual imaginea fotografică a Columnei și soclul central.

Prima fază constă în stimularea motivațională, adică trezirea interesului și atenției copilului, pentru ceea ce va urma să aște. În această fază, apelăm la coeficientul intelectual (CI) care se stabilește de către specialiști, funcție de anumiți parametri.

Retardul mintal, cauzat de diverși factori (genetici, progenetici sau extrinseci) poate fi clasificat astfel:

1. Deficiență mintală propriu-zisă, care poate fi: - profundă (CI=0-29), severă (CI=30-49), moderată (CI=50-64), ușoară (CI=65-74).

2. Intelect de limită (CI=75-89)

3. Stare de normalitate (CI=90) "metoda reactualizării" unor cunoștințe de care dispun și care să ne servească drept suport pentru noile informații pe care le vom transmite.

Utilizând dialogul, reamintesc noțiunile de "dac", "roman" și "război", termeni pe care urmează să-i folosim frecvent.

Folosind ca suport vizual fotografia Columnei și soclul central, le transmit informații generale, referitoare la locul unde se află amplasat monumentul, realizez o descriere sumară de ansamblu, și vorbesc despre importanța monumentului.

Trecem la faza a doua, în care, pentru transmiterea bagajului de informații pe care ni le-am propus, folosim toate metodele pedagogice obișnuite: conversația, descrierea, explicația, observația, povestirea, repetarea, evaluarea. Ritmul de tecere de la o metodă la alta, însă, trebuie să fie foarte lent, după cum foarte lent trebuie să fie ritmul folosit în cadrul aceleiași metode.

De altfel metoda "pașilor mici" (secvența) este specifică în activitatea desfășurată cu copii ce prezintă deficiență mintală.

Începem să prezentăm, pe rând, folosind metodele specifice, secvențele pe care le-am selectat.

Folosind metoda descriptivă ne oprim și comentăm următoarele scene: - scena 3 "Traian vorbește trupelor sale". Arătăm chipul lui Traian, realizând, împreună cu "subiecții" o descriere a ținutei sale, a soldaților romani, a armelor folosite.

- scenele 39 "solie de pace a dacilor" și 54 "dacii construiesc fortificații", ne oferă prilejul de a perzenta pe daci, vorbind despre portul, ocupațiile, obiceiurile lor.

Apelăm în această fază la metoda reactualizării și povestirii solicitând copiilor să-și amintească și să povestească secvențe din lecturile studiate în timpul orelor de curs ("Strămoșii" și "Din viața dacilor" de Al. Vlahuță).

Metoda explicației o folosim când prezentăm scenele: 4 "romanii construiesc fortificații", scenele 16, 17, 18 "luptele dintre daci și romani", scena 37 "trecerea Dunării de către armatele romane" și scenele 43-44 "incendierea de către daci a cetăților". Le transmitem în acest mod, informații privind tehnica de luptă, metodele folosite, vitejia cu care luptau dacii pentru apărarea țării.

Le arătăm armele, steagurile, trofee reprezentate pe soclul columnei.

Prezentând scena 112 "capturarea bogățiilor dacilor, de către romani", folosim simultan metodele observației și intuiției (atât cât este posibil), solicitând copiilor să numească motivele care i-au determinat pe romani să dorească cucerirea Daciei.

Apelând din nou, la metodele reactualizării și povestirii, solicităm copiilor să povestească anumite scene din povestirile învățate deja ("Războiul lui Traian cu Decebal" de M. Sadoveanu, sau "Cum l-a înfrânt Traian pe Decebal", de D. Almaș).

Încheiem prezentarea "obiectivului" cu scenele: "113" "prizonieri daci"; 116 "prinderea lui Decebal" și 118 "prezentarea capului și mâinii lui Decebal, soldaților romani". Folosim o combinație de metode pedagogice: explicația, observația, reactualizarea, povestirea, toate însă, în mod obligatoriu, într-un dialog cu "subiecții". Solicităm să-și reamintească povestirea "Decebal, eroul dacilor" de D. Almaș. Este momentul final al lecției, în care verificăm ceea ce au acumulat și reținut din explicații: este momentul în care urmărim să realizăm și latura emotivă, adică trezirea unui sentiment de dragoste, admirație și respect pentru strămoșii noștri.

Un rol important în timpul expunerii noastre, îl are sugestia verbală, care se realizează printr-o schimbare a intensității tonului. Folosim un ton calm, atunci când povestim despre daci și unul aspru, când vorbim despre romani.

În final, recurgem la metoda evaluării. Solicităm copiilor să răspundă la anumite întrebări și la rândul lor să pună întrebări.

Din analiza acestora, înregistrăm concluziile.

1. Din eșantionul de copii pe care am efectuat experimentul, 90 % au reușit să acumuleze cea. 50-60 % din volumul informațiilor primite;

2. 50 % au reușit să realizeze diferite conexiuni și să pună întrebări inteligibile;

3. 90 % și-au manifestat dorința de a reveni în muzeu;

4. 20 % au trăit o stare emoțională până la lacrimi.

CONCLUZII:

1. O astfel de lecție specială, contribuie, în proporție de peste 70 % la sedimentarea și îmbogățirea cunoștințelor transmise elevilor în timpul orelor de curs;

2. Muzeul Național de Istorie a României, prin activitatea secției de profil, și-a deschis porțile și unui public defavorizat.

BIBLIOGRAFIE

- Lungu Sora - Program de recuperare complexă a copilului handicapat mintal. Institutul Național pentru recuperarea și educația specială a persoanelor handicapate. București, 1992.
- Radu Gheorghe - Unele particularități ale învățământului pentru debili mintali. Editura Didactică, București, 1976.
- Convenția cu privire la Drepturile Copilului.
- Programa școlară de terapie educațională complexă și integrată, clasele I-VIII. Ministerul Învățământului, 1992.
- Programe școlare pentru clasele V-VIII. Școala specială pentru elevi cu deficiențe mintale. Ministerul Învățământului. 1993.

**L'ACCÈSIBILITÉ DES ENFANTS HANDICAPÉS
DANS LE MUSÉE NATIONAL D'HISTOIRE DE ROUMANIE****Résumé**

Cette étude présente les méthodes psycho-pédagogiques utilisées pendant une leçon spéciale, organisée dans le musée, avec un groupe de 15 élèves, (provenant de L'École Spéciale nr. 10 de Bucarest). Les participants, âgés de 13 à 15 ans, manifestaient des graves et profondes déficiences mentales et avaient un coefficient d'intellect entre 0-40 %. L'objectif sélectionné pour cet exposé a été "Columna lui Traian", respectivement, des scènes choisies par rapport à l'informations que j'ai eu l'intention de leur communiquer et en concordance avec le degré de la perception des sujets enfants.

Pour la réussite de la leçon ont été utilisées individuelles ou en corrélation, des méthodes classiques pédagogiques - comme la stimulation de la motivation, le dialogue, la répétition, l'intuition, la suggestion verbale - encadrées dans la technique "des petits pas", de la séquence, qui représente la méthode indiquée pour la communication des informations aux enfants avec des handicaps mentales.

À la fin de la leçon, avec la méthode de l'évaluation, l'éducateur a eu la possibilité d'estimer l'efficacité de cette démarche.

On peut affirmer donc, que Le Musée National d'Histoire a ouvert sa porte pour les catégories de public moins favorisées (l'année passée on a réalisé, aussi, un experiment similaire avec des enfants qui avait des graves deficiences de vue).

Notre musée peut s'integrer, ainsi, dans l'objectif du programme français "Handicap International" qui peut sensibiliser les spécialistes concernant les handicapés.